



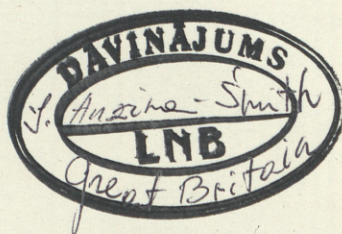
LATVIEŠU LIETISKĀ MĀKSLA K A T A L O G S

6. VISPĀRĒJIE LATVIEŠU
DZIESMU SVĒTKI ASV
BOSTONĀ – 1978



Acis darbu izbījās,
Rokas darba nebijās:
Rokas darba nebijās -
Zinājās padarot.

T.dz.



LIETISKĀS MĀKSLAS IZSTĀDE

SESTIE VISPĀRĒJIE LATVIEŠU
DZIESMU SVĒTKI A.S.V.

1978. gadā no 30. jūnija - 4. jūlijam
Bostonā, Mass.

Vāku zīmējis:
Gunārs Straumēns

Lietiskās mākslas komiteja:

Lilija Klucis
Anita Sisenis-Asbergs
Mirdza Strausa
Kaira Liepiņa
Ieviņa Priede
Olģerts Kutcers
Miķelis Lenbergs
Jānis Ziediņš



Čaklas un rosīgas ir latviešu cilvēka rokas. Garīga gaišuma apmirdzētas, mēs skatām mantas, noderīgas ikdienai un svētkiem. Senie smilšu kapu kalni, kas glabā jaunavu, sievu un vīru augumus, liek iedrebēties sirdīm ir priekā ir skumjās. Pētnieka lāpstai, paceļot zaļo velēnu - gadu simteņiem vecās pūra lādes vāku, skatām seno dienu brīnumainās rotas, apģērbu pārpalikumus, kā arī citus dzīves piederumus, kas apliecina izcilu amata prasmi, savienotu ar izdomu un radošu māksliniecisku garu.

Iesim tālāk pa gadu simteņu tekām un iegriezīsimies sētās, kur mīt vai mituši darbīgi dzīvotāji. Aiz saulotu stabu rindas, aicina rakstainas klētsdurvis. Tur pūra lādes un tīnes glabā vairāku paaudžu, sieviešu darbus, gan austus, gan adītus, vai adatu izrakstītus. Starp tiem iemirdzās saktu sudrabs, vai dzintaru zelts.

Kas ir šo dārgumu darinātāji? Tie ir lielāko tiesu pašu māju ļaudis, pa retam arī tālīnākie meistari. No paaudzes uz paaudzi, atkal un atkal, še no jauna dīgušas un ziedējušas atziņu un lielas prasmes sēklas, apaugļotas ar izdomu, sargātas no svešām ietekmēm.

Dažreiz, gan pamanām mūsu tīrgraudu sējumos arī „lāčauzas“, kas iesējušās grūtu laiku posmos, kapu un pēckaņu gados, svešiem ļaudīm - kaņakalpiem paliekot mūsu tautas locekļu vidū. Arī saskarsme ar apkārtceļojošiem nelatviešu tirgotājiem un amatniekiem, ieviesa vienu otru vēlāk izskaužāmu elementu. Tomēr, ja kas no ārienes pielipa, tas gadu desmitu gājumā pārveidojās latviskās gaumes garā, kļūstot par pilnvērtīgu jēdzienu, skatāmas izteiksmes valodā.

19. g.s. beigās un 20. g.s. sākumā, jaunā latviešu izglītotā, radošā paaudze, sāka savu intensīvo, seno tradīciju vākšanas, tīrīšanas un izkopšanas darbu. Daiļamatniecības kursi, lekciju cikli, tautas gara mantu apzināšanas darbi izvērtās par visas jaunās Latvijas iedzīvotāju mērķi.

Gan vienkāršas, gan bagātīgi rotātās pūra lādēs, atvērās zināšanu apcirkņi nākošajiem daiļo amatu meistariem - daiļamatniekiem. Jo bieži, viņi sasniedza tādu līmeni, ka varējām viņus noteikti ierindot mākslinieku saimē. Lietiskās mākslas jēdziens ieguva vietu, un šo mākslinieku pulks ir liels vēl šo baltu dienu.

Nebūs lieki citēt tautas dziesmu, par jo bieži pieminēto pūra lādi:

*Man trejādi bāleliņi,
Trejād' pūru kaldināja;
Tēva brāļi dzelzīm kala,
Mātes brāļi sidrabiņu,
Manas pašas bāleliņi,
Zelta vāku kaldināja.*

Kāda cita tautas dziesma stāsta par tajā glabātajām vērtībām:

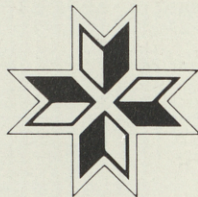
*Bij manā pūriņā
Trīs māmiņu darījumi:
Tēva mātes, mātes mātes,
Manas pašas māmuliņas.*

No tautas dziesmās apdziedātā, no dzīvē vērotā, varam droši secināt, ka atsevišķo ģimenes locekļu, vai arī citu tautai piederošo indivīdu padarītais, ir veidojies tuvā mijiedarbībā. Kā sievietes, tā vīrieša loma tautas mākslas veidošanās gaitā ir ļoti izcila, ko vērojam arī vēl šodien.

Dažu desmitu gadu, brīvās Latvijas valsts posmā, daiļamatniecība jau bija koši sa-

ziedējusi visos novados, klāt nākot arī ādas izstrādājumiem. Prasības pēc laikmetam piemērotiem latviskiem priekšmetiem pieauga tādos apmēros, ka radās jau prasības sākt veidot noteiktu izglītības programmu, jaunu lietiskās mākslas darbinieku sagatavošanai.

Un šodien, svešās zemes izkaisītiem, mums ir liels gandarījums konstatēt, ka senais mantojums, jaunos apstākļos turpina plaukt un veidoties mūžīgai pastāvēšanai. Lietiskās mākslas saimi svešumā, ir vēlēšanās apzīmēt par mūsu tautas labāko un raksturīgāko tikumu glabātājiem - tālāk nesējiem.



I N T R O D U C T I O N

Skilled and seemingly ceaseless are the creative hands of the Latvian people. There is a spiritual need to create beauty in their surroundings in articles for every day as well as for festive occasions.

The soil of the ancient burial grounds cover the bodies of maidens, women and men. Yet when the archeologist's shovel unearths the many treasures buried for thousands of years it makes one's heart sad and joyful at the same time. Under the protective green sod we discover centuries old hope chest. When we open its fragile lid, we discover the beautiful ancient pieces of jewelry, some fragments of clothing and other objects used in daily living, made and executed in a skillful manner and coupled with imagination and creative artistic spirit. Let us make an imaginary journey back through the centuries to rediscover an old homestead of Latvian people. The granary is surrounded by pillars ornamented with sun symbols and its door is richly decorated with woodcarving and ironwork. Inside there are chests and containers filled with many treasures the Latvian maidens and women have created, collected and stored for generations. There are articles with intricately woven patterns in beautifully harmonizing colors, knitted articles with never ending variety of color and pattern combinations. Finally there is the soft reflection of the many silver brooches and pins and the golden gleam of the amber pieces. Who created all these treasures? Mostly they were the ordinary farm people. Only occasionally there was a piece made by a skilled master of a trade.

From generation to generation the art and skill of ordinary people, like treasured seed, has produced new varieties enriched by each new generation's imagination and creative power, guarded from unwelcome influences to the outside world. Yet even in a well cultivated field some unexpected weeds appear. Thus, some outside influences were introduced after war times and invasions. The wandering salesmen brought some strange and unacceptable elements to the Latvian traditional designs. Yet even these were modified and after a while absorbed in the typically Latvian folk art.

At the end of the 19th and beginning of 20th century a new generation of educated and creative Latvians started an intensive study, collection and analyses of their folk art traditions. Handicraft courses and lectures, search and discovery of old treasures became one of the top priority goals of the newly established Latvian State.

Many simple as well as richly decorated old 'treasure chests' were open to give new insights to the present day handicraft artist for his future work. In many instances it was not the copying of old works, but a new creative approach that transformed the craftsman into a true creative artist. Latvian handicraft became an art form. Many artists transformed the basic ethnographic elements into new art forms and Latvians are blessed with a great number of new skilled artists.

A textual synopsis of a Latvian folksong illustrates the richness of the concept of a hope chest.

I had three brethern
Who made my hope chest:
My father's brother used iron
My mother's brother used silver
But my own dear brother
Made the lid of gold

Another folk verse praises the treasures inside such a chest

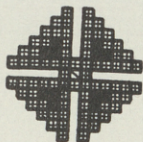
There was in my hope chest
The handwork of three mothers:
Father's mother, mother's mother
And my own beloved mother.

The role of the women as well as the men is equally important in the creation of Latvian ethnographic art forms. This tradition is continued to the present time.

In the two decades of free Latvia the creative folk art was flourishing in many areas, including leatherwork. There was a great demand for typical Latvian design in home decoration,

styles of furniture and other useful and decorative articles. To meet the demands special educational programs and schools were established.

At present the Latvian handcraft artists are dispersed all over the world, yet they are proud to acknowledge that the Latvian cultural heritage is not lost, but is continually growing and developing. We are hopeful that Latvian handcraft will flourish in the future, because the Latvian handcraft artists are expressing in their works the best qualities and traditions of the Latvian creative spirit and are the guardians and propagators of the values inherited from our ancestors through many centuries.



Garezera Tautas mākslas krātuvē-mūzejā skatāms 12.g.s. senlatvietes-latgaļu jaunavas tērps un rotas, vairāku daiļamatnieku atdarinājums, Daugavas Vanadžu ASV dāvinājums. Tērps redzams attēla vidū starp dienvidlatgales un Krustpils tērpiem.

12.g.s. tērpam Stāmerienes sagša. 26 ugunskrusti izveidoti ar 11752 bronzas gredzen-
tiņiem. Sagšu darināja L. Treimane. Krātuvē pa novadiem izvietoti astoņi tautas tērpi, gultas
segas, dvieļi, adījumi, koka darbi un citas etniskas mantas, visas tautiešu dāvinātas.

Krātuvi izveido un pārzin Osvalds Grīns.

The three Latvian historical national costumes are on display at the ethnographic museum in 'Garezers' near Three Rivers, Michigan.

The costume in the middle of the picture is a reproduction of the 12th century maiden's dress in district Latgale. The decoration of the shawl consists of 36 ornamental designs made of 11,752 bronze rings. The shawl was made by L. Treimanis, the other parts by many handcraft artists specializing in ancient ethnographic art forms. The costume is a gift to the museum from the Latvian women's organization 'Daugavas Vanadzies'.

The costume on the left is from the southern section of Latgale and on the right from the district of Krustpils.

The museum has a collection of eight (8) complete national costumes, hand woven bed covers, towels, knitted articles, wood carvings and other ethnographic objects donated by Latvian people.

The curator of the museum is Osvalds Grins.



LATVIJAS TAUTAS TĒRPI

GAREZERA

TAUTAS MĀKSLAS MŪZEJĀ

LATVIAN NATIONAL COSTUMES

GAREZERS

ETHNOGRAPHIC MUSEUM

M Ū S U T A U T A S T Ē R P S

Tautas tērps dziesmu svētkos tagad liekas tikpat neatņemama sastāvdaļa kā dziesma pati, bet līdz tam ir noiets gaŗš un likumots ceļš. Pirmo reizi tautas tērpu dziesmu svētku vēsturē min 2. dziesmu svētkos 1880. gadā. Tas ir Tīrzas koris, kas, ieradies sava novada tautas tērpos, rada ierosinājumus un pārrunas gan sabiedrībā, gan laikrakstos, un 3. dziesmu svētku rīcības komiteja jau iesaka dziedātājiem ierasties tautas tērpos. Tas izklausās ļoti vienkārši, bet paiet vēl daudz gadu un dziesmu svētku līdz tautas tērps atgūst savu īsto vietu, un tam jāveic grūta cīņa par savu etnografisko pareizību pat līdz šai baltai dienai.

Ja apģērbs pašos savos sākumos ir kalpojis tikai klimatisku apstākļu vajadzībai, tad vēlāk tas parāda valkātāju piederību kādai etniskai kopībai. Ir tautas kultūras vēstures sastāvdaļa un savā veidā, krāsās, ornamentā un rotās atspoguļo tautas māksliniecisko gaumi un skaistuma prasības. Mums nav seno tērpu aprakstu. Vecākie liecinieki par tiem ir arheoloģiskos izrakumos no 2. - 4. g.s. atrastie apģērba auduma fragmenti, bet pēc tiem īsti nevar spriest pat par atsevišķām tērpa daļām. Atjaunot visu tērpu līdz šim izdevies tikai no 7. - 13. g.s. izrakumu materiāliem. Tas ir senais latgaļu tērps ar bagātīgiem bronzas rotājumiem, kas zemē stāvēt ir palīdzējuši audumiem saglabāties tā, ka var noteikt auduma krāsu, tehniku, materiālu un rotāšanas veidu.

Vēlākos gadu simteņos tautas tērps maz pārmaiņu. Maiņas gan to rotāšanas veidi, metalla rotājumus aizstājot un nomainot ar citiem, bet apģērba gabali un pamatelementi rakstos paliek gandrīz nemainīti. Ar 18. g.s. sāk ieviesties amatnieciskie un rūpniecības ražojumi, kas sākumā ienes tikai nelielas pārmaiņas, bet 19. g.s. otrā pusē pārņem pilnīgi. Tad tautas tērpa valkāšana izbeidzas, izņemot dažus atsevišķus novadus, kur tautas tērpu valkā vēl 20. g.s. sākumā.

Mūsu tautas tērps vārda visīstākajā nozīmē ir „tautas“ tērps. Tā darināšana, rotāšana un valkāšana gadu simtu tecējumā ir izveidojušas tautai tuvas un kopīgas tradīcijas, kas pārgājušas no audzes uz audzi. Daudz, ļoti daudz no šīs vērtīgās tautas mākslas nozares ir gājis zudumā, pienācīgi nenovērtējot tās īsto nozīmi un vērtību. Tāpēc tagad ir tik svarīgi stingri ievērot nevien darināšanas, bet arī valkāšanas tradīcijas no galvas līdz papēžiem, lai tas pats esošais un saglabātais neaizietu zudumā. Nedrīkst būt paviršības nevienā tērpa daļā, ne valkāšanā. Ja senās tērpa darinātājas staigājušas vienkāršās, zemu papēžu kurpēs un gludu galvu, tad, tautas tērpu valkājot, arī mums tas jādara. Tautas tērpiem nevar samainīt dažādu novadu tērpu daļas vai arī valkāt tērpu nepilnīgu. Galvas rota ir tikpat nepieciešama kā kreklis un brunči. Tas ir nevien sievas un meitas raksturojums ārējā izskatā, bet glabā sevī arī simbolisko nozīmi. Greznu tērpu grezno greznas rotas, bet tās arī katram novadam savas un liekamas pareizā vietā. Saktas sprauž tikai kreklā un villainē, bet nekad ģieburā un jakā. Tautas tērpu valkājot, neliek kareklus ausīs nedz arī cita laikmeta gredzenus un kakla rotas. Greznākais un viens no senākiem sieviešu apģērba gabaliem ir villaine, kas tik īpatna katram novadam, ka nedrīkstētu trūkt goda tērps arī tagad.

Mūsu tautas tērps atspoguļo latviešu sievietes lielo darba mīlestību, izdomas dažādību un skaistuma izpratni. Tur ir daļa no mūsu kultūras vēstures, tāpēc to nevar, tāpat kā vēsturi pašu, grozīt pēc katra patīkas vai nepatīkas, bet tas darināms un valkājams pēc sava laika parašām.

OUR NATIONAL COSTUME

The tradition of wearing national costume at the Latvian song festivals is second only to the singing itself. This tradition goes back to 1880 when at the 2nd Latvian Song Festival, a choral group from Tirza was dressed in the traditional dress of their district. This created attention in the press and society. As a result a suggestion was made by the committee for the 3rd Latvian Song Festival to revive the use of the old traditional dress for the choral groups. It was very simple to make this suggestion, yet it took a long, long time to implement it. It was necessary to unearth and study anew the proper combinations and varieties of the different patterns used by the many districts in Latvia. The rediscovery of Latvian traditional dress is continued to the present day. For the primitive people, clothing was essential for survival in cold climates. With the development of social structures and simple techniques of handling and making materials - tribes developed a special form of dress as an outward sign of belonging to a particular group.

The oldest archeological discoveries of woven material date to the 2-4 century A.D. The fragments are very small and it is impossible to recreate the actual costume from them. A 13th century woman's dress was discovered in Stameriene, richly ornamented with bronze rings. The metal acted as preservative for the woven material. Thus the oldest Latvian historical costume could be produced in authentic colors, techniques and ornamentations. During the centuries that followed, very few changes occurred in the composition and design of Latvian woman's dress. The changes were mostly in the type and materials used in the decorations. Metal was frequently replaced by different weaving techniques and embroidery, while the basic ornamental design remained the same.

With the arrival of the industrial production techniques of the 18th century, a few new elements were introduced in the production of parts of Latvian folk costume.

During the last part of the 19th century the old traditional dress was replaced by the modern urban styles with the exception of few isolated districts. In most parts of Latvia the old traditional folk costumes became treasured objects from the hope chests of grandmothers. At the beginning of the 20th century, the folk costume was worn in the southern part of Latvia and only on festive occasions. The Latvian folk costumes are such in the truest sense of the word. They were developed and designed by the ordinary people and transmitted through centuries from generation to generation.

Because much of this ethnic heritage has been already irretrievably lost during the 'urbanization gap' of the 19th century it is of the utmost importance to preserve every possible detail in both the making as well as the manner of wearing the folk costume.

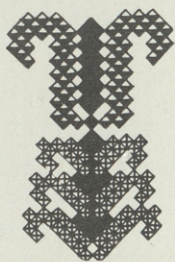
Each district has developed its own distinguished style and ornamentation of the separate parts of the costume. A complete outfit requires authenticity from 'head to toe'. The ancient Latvian woman wore low healed shoes and a plain hairdo. A folk costume cannot be worn with parts missing or borrowed and replaced by parts from other districts. It distinguished the maidens from the married women and carries a special symbolism in the way it is worn.

A richly decorated costume requires equally elaborate silver jewelry, but it must respond to the original design of a particular district. The brooches and pins, for instance, are used to fasten the shirt and hold the shawls, but are never used as decoration on vests or jackets. It is not customary to wear earrings or jewelry representing other historical periods or cultures.

The shawl is the most important piece of the costume. Each district has developed a special way of decoration and manner of wearing. It may be plain or richly embroidered, worn

around the shoulders or wrapped around and pinned on one shoulder.

The traditional Latvian dress reflects the fine taste of the ancient Latvian woman, and the sense of style to be cherished by the present Latvian generation as a valuable treasure of our history. We are not allowed to change history. Therefore we should not improvise or change the well established tradition of recreating and proudly wearing our Latvian folk costumes.



TEKSTĪLDARBI

Audumi, adījumi, izšuvumi

Katrs latvietis ir mantojis bezgala daudz no saviem senčiem un mūsu pienākums šo mantojumu glābt no iznīcības.

Cik daudz skaistu, mākslinieciski vērtīgu darbu bija radīts senatnē! Katrs sākums šinīs darbos liecina par gadsimtos izkopto gaumi, ļoti labo skaistuma izjūtu un apbrīnojamu amata prasmi.

Īpatnējus latviešu geometriskus rakstus un izrotājumu veidus varētu saukt par zināma stila - abstrakta - simboliska stila darbiem. Visus mūsu senču darinājumus sauc par etnografiskiem darbiem.

Etnografisko darbu atdarinājumus telpu izdaiļošanai, nebūtu jānosoda. Katrs mākslinieks mācoties sākumā mēdz atdarināt lielo meistarū darbus. Kad iegūtas nepieciešamās zināšanas, var ķerties pie laikmetīgo, īpatnējo latvisko darbu radīšanas. Šos darbus sauktu par lietiskās mākslas darbiem, jo tie ir skaisti un vienreizēji.

Ja laikmetīga lietiskās mākslas darba pamatā būs senču dvēseles un gaŗa paudŗeŗa senā latvju māksla - panākumi nodrošināti.

Vai katrs latvietis negribētu iekārtot savu telpu īpatnēji latviskā gaisotnē? Protams, bet tas prasītu neaprobeŗotus līdzekļus un daudz laika - dzirdāmi iebildumi.

Ja katrs mazliet pats piestrādātu, mājīgu latvisku istabiņu varētu iekārtot bez lielo līdzekļu ieguldīšanas. Piemēram, mūsu rīcībā tikai neliela istaba ar vienkāršu dīvānu, koka rakstāmgaldu, grāmatu plauktu un krēslu. Kā lai sāk iekārtošanu? Sienas mēdz būt raibas, tās jāpārkrāso kādā mierīgā, pelēcīgi dzeltenā krāsā; uz tās labi izcelsies katrs dekoratīvs audums, koka vai keramikas šķīvs. Dīvāns - cerams tas vienkāršs (ne lillā, rozā vai oranŗš) tad varētu pagatavot dažus skaistus, latviskiem rakstiem rotātus spilvenus. Ja dīvāns raibs, to varētu pārsegt ar kādu latvisku (kaut brunŗu) audumu, bet uz raiba auduma nav ieteicams likt rakstainus spilvenus. Labāk izskatīsies vienkāršainie spilveni dīvāna pārsegam pieskaŗotās krāsās.

Rakstāmgalds - ja virsma laba, pietiktu nolikt zem lampas kādu latviskiem rakstiem rotātu sedziņu, vēl kādu keramikas trauku zīmuļiem, kādu ādas rakstāmmapi. Ja virsma neglīta, būtu jāpārsedz kāds dreļļu audums mierīgās krāsās. Plaukts - bez grāmatām; uz tā varētu novietot arī kādu koka vai keramikas skulptūru. Uz plaukta skaisti izskatīsies kāds izšūts vai austers celiņš, kāds dzelzs vai keramikas sveŗturis, kāda keramikas krūze vai vāze, kāda koka pūru lāde.

Aprakstītā telpā katrs pats var pagatavot: vairākus dīvāna spilvenus, sedziņu uz galda, celiņu uz plaukta un dekoratīvu audumu pie sienas. Apcerēsim tikai tekstīldarbus. Jāņem senču padomi vērā, nebūs vajadzīgs ne daudz laika, ne lielie līdzekļi. Kur ņemt rakstus? Latvju rakstu grāmatas sniedz lielu skaitu skaistu, greznu, īpatnējo latvju rakstu. Ir norādīts arī kā šie raksti būtu jāsaliek lai izrotātu kādu priekšmetu. Izlasiet šos apcerējumus uzmanīgi. Neieteicu kopēt kādā rokdarbu žurnālā sniegtus paraugus, tā radīsies tikai lētā duŗa prece. Šādos žurnālos daudz grēkots pret senŗu tradīcijām, darbi bieŗi raibi, bezgaumīgi, pārkrauti ar ģeometrisko rakstu kropļojumiem.

Tā tad, mēģiniet paŗi radīt jaunus, vienreizējus darbus, kas atspoguļotu Jūsu personīgo gaumi. Sniegsim dažus padomus, kaut ļoti konspektīvus.

Izšuvumi

Senatnē, izšuvumos lietoja pamata materiālu, kur būtu viegli saredzams katrs diegs, izšuva skaitot pamata auduma pavedienus. Senatnē izšuva tikai rakstu, atstājot ārpus raksta audumu redzamu. Rakstā centās lietot daudz un dažādus dūrienus, tad raksts labāk izceļas un tehniskā ziņā daudz vērtīgāks. Tagadnē redz nošūtu visu priekšmetu ar viena veida dūrieniem, tas prasa daudz laika un atstāj vienmuļīgu iespaidu.

Senatnē lietotas tikai četras krāsas un kāds šo krāsu gaišāks vai tumšāks tonis. Latviešu iemīļotās krāsas bija ķieģeļu sarkana, zelta dzeltena, sūnu zaļa un tumši zaļgani zila. No šīm krāsām ir iespējams salikt apbrīnojami skaistus rakstus, tomēr iesācējam ieteicams izmēģināt ar vienkrāsainu izšuvumu.

Spilvens

Dekoratīvu, skaistu, īpatnēji latvisku spilvenu var radīt ja uz tumši zila nespodra, rupja auduma izšūtu spožus zelta dzeltenus rakstus, būtu kautkas līdzīgs dzelzs laikmeta zilas sagšas rotājumam ar bronzas gredzeniem. Krāsu izvēle ļoti plaša un kontrasta krāsu vietā var izvēlēties arī analogiskās krāsas.

Sedziņa

Nemot pamatā tumšāku bronzas krāsas rupju audumu un izšujot ar gaiši dzelteniem diegiem iegūst skaistu jaunrades darbu.

Sienas sega

Segu var izšūt atceroties jau sniegtos padomus, bet cik skaistas ir austas segas! Šādas segas ir iespējams pagatavot arī tad, ja nav aužamo stāvu. Noaužot pa kādam jostu galam vaļas brīžos, var radīt īpatnēji latvisku, mākslinieciski vērtīgu sienas segu. Segā noder gan stripainās, gan ziedainās un rakstainās jostas. Kad sakrāts pietiekošs skaits jostu, tās sašuj kopā un austā sega gatava! Gluži tāpat var gatavot dažādus celiņus.

Daži vārdi vēl par adījumiem. Gandrīz katru senatnē darinātu cimdu varētu saukt par mākslas darbu - tik senatnīgi skaists ir rakstu salikums. Katrā cimdā atrodamas tik daudzas dažādas adījumu tehnikas. Patiesi senais cimdus būtu liekams rāmītī pie sienas, būtu īpatnējs, skaists dekorējums. Par tagadnē adītiem cimdiem gan nevar jūsmot. Viss cimdus veikts tikai vienā, garlaicīgā, vienmuļīgā teknikā. Arī rakstu krāsu salikums liek daudz ko vēlēties. Vai tiešām mūsu senči bija daudz spējīgāki par mums? Tāda atziņa nav glaimojoša. Varbūt tomēr apbruņojoties ar labu gribu un izturību mēs varētu sasniegt seno, augsto latviešu lietiskās mākslas līmeni un pat pārsniegt to!

TEXTILE WORKS

Weaving, Knitting and Embroidery

Every Latvian is a recipient of a great ethnic heritage from his ancestors and is obligated to preserve it from destruction and loss. Countless beautiful, artistically valuable articles were created in the ancient times. Every detail shows the exquisite taste developed through centuries and executed in the finest of workmanship. The original Latvian geometric designs and decorations are a form of abstract art - with specific symbolism. The creations of our ancestors form our ethnographic heritage.

There is nothing wrong with copying an original ethnographic art work. Every beginner tends to copy the great masters to obtain knowledge and skill. Only after a careful study and practice it is time to create your own design and combinations of the typical Latvian art work. Thus new and unique forms are created in the field of applied arts. The contemporary work has to express the ancient Latvian harmony of spirit and soul to become a work of art.

It is the desire of all Latvians to create a typically Latvian atmosphere in their home decoration. Yet the achievement of this goal can be time consuming.

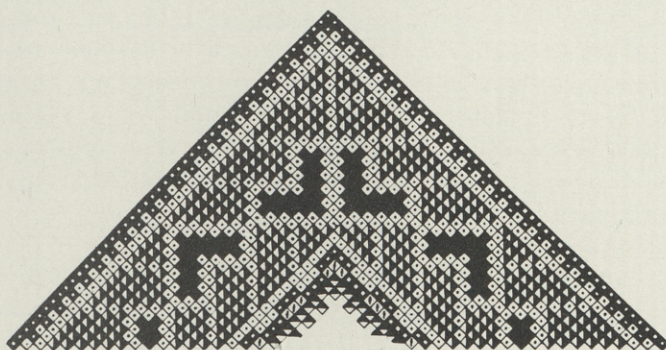
However, using a bit of ingenuity anyone can create at least one small room in a Latvian style without a great expenditure. Let us start with a simple couch, a wooden desk, a book shelf and a chair. The walls of the room have to be painted in a soft shade of yellow or gray, to act as a background for a colorful decorative wall hanging, a wood carving or ceramic wall plate. Hopefully the couch is covered with a fabric of basic plain material (no bright colors). A few colorful cushions with Latvian design will look good on this plain background. If the material on the couch has an outspoken design it can be covered with a piece of woven material in colorful Latvian design. The decorative cushions should be in plain color accenting the color scheme of the woven piece of material. On the desk with a good surface we may use a small embroidered table cover under the lamp base and a ceramic container for pens and pencils and a desk pad made of leatherwork. If the desk or table surface is in poor condition it could be covered with a hand woven linen material in natural color. On the bookshelf beside books we can display a wood or ceramic sculpture. On a larger shelf we can use an embroidered or woven runner, a candle holder made of clay or iron, a vase or mug with Latvian design and a small wooden chest for jewelry. The encouraging part of this plan is the possibility to create your own design for woven and embroidered articles. But where does one start? There are books of Latvian design collections with endless combinations of the basic designs and the rules for their combinations and applications. It is advisable to study these books and then create your own combination of a design instead of copying some ready made samples from handcraft magazines to be repeated over and over by countless imitators. Often the samples from magazines are not properly designed and have a distorted approach to the basic designs and combinations. Therefore it is better creating a new and unique design responding to your personal taste and feelings! I shall try to help with some advice.

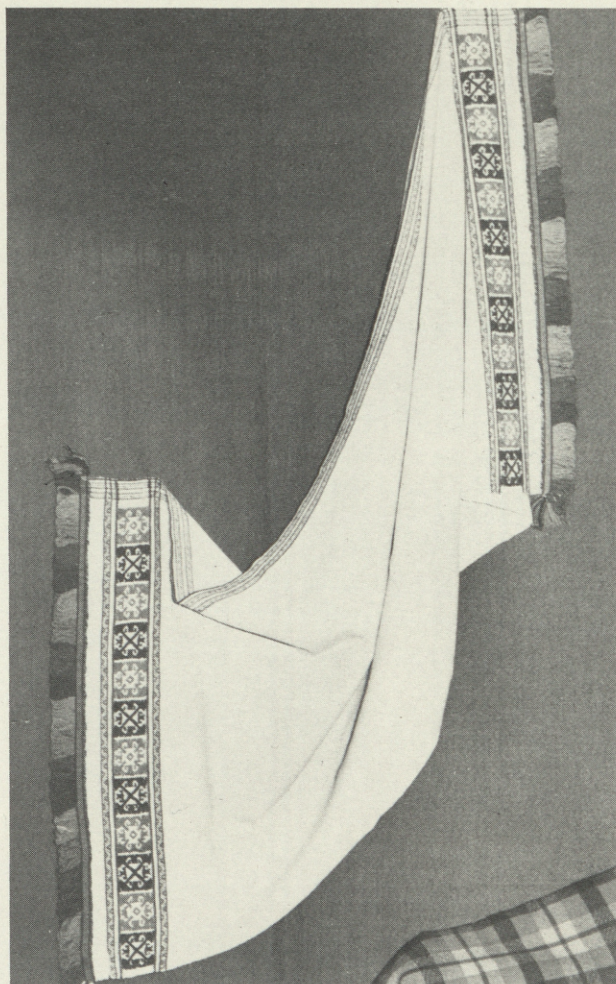
In the old times embroidery was done on a coarsely woven material, where the design was embroidered by counting threads in the material. Many varieties of stitches were used. Part of the background material was left unembroidered to set off the design and created a surface effect. Most of the embroidery today is executed in only one type of stitch covering the whole surface. This takes a lot of time and yet looks uninteresting and dull. In ancient times only 4 basic colors of different shades were used: brick red, golden yellow, moss green and dark greenish blue using the four color combinations it is possible to create beautiful colorful effects with simple design. For example a beautiful cushion cover could be made using coarse dark navy background material and bright golden yellow thread for the design. This type of color combination will resemble the iron age navy shawl with bronze ornamentation.

A small table cover can be created using dark bronze color material and yellow thread. Even a wall cover could be embroidered using the above mentioned ideas. However the most beautiful wall coverings are made from hand loomed materials. Even if you do not have a loom

you can make an artistic and valuable wall cover using the sash weaving technique by making your own loom with two sticks. The sashes sewn together make a beautiful piece of tapestry. The same approach could be used by making a cushion cover or table runner.

A few remarks about knitted articles. The mittens created in the old times were almost always works of art due to the beauty of the design and color. Every mitten was made using a variety of knitting techniques. An old time mitten could be framed and displayed as a wall decoration unique and unusual. At present most of the mittens do not display the imagination of the ancient Latvian woman. They are usually done in one technique only and the color combinations as well as application of the design do not reflect the fine taste exhibited in the times of old. Have we lost the artistic ability of our ancestors? It is about time to discover the lost beauty of old handcraft creations and apply it to our contemporary creations so that we may reach and even transcend the level of Latvian applied art of antiquity.





M. STRAUSA



A. PŪLIŅA



A. SILIŃA



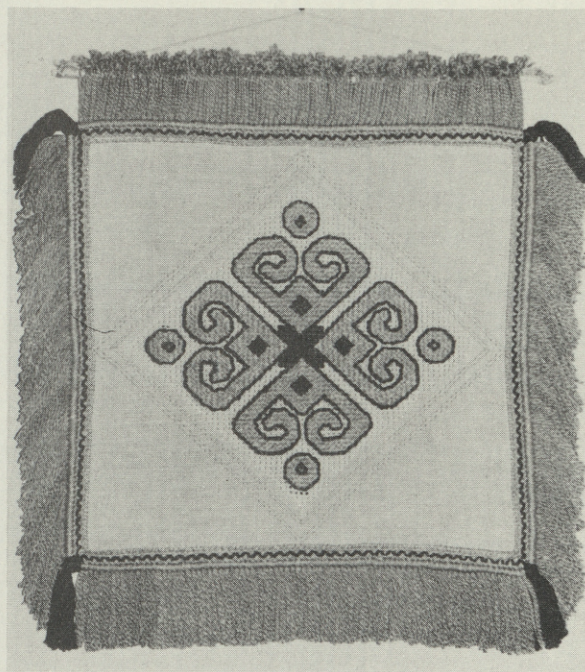
E. PURIŃA-JANSONE

A. ZERVIŅA



L. VĀLODZE

A. DZĒRVĪTIS



E. KESNERS

A U D U M I

Audumi ir attīstījušies reizē ar cilvēci. Klimatiskie apstākļi prasīja pēc apģērbiem un citām nepieciešamām lietām. Visvecākais auduma veids ir dažādi pinumi, vēlāk celaines, jostas un attīstoties aužamiem stāviem radās daudzi un dažādi praktiski audumi: palagu, dvieļu, kreklu, galda segu audumi un uzvalku drānas. Ļoti skaisti audumi tika veidoti sašujot kopā vairākas jostas - jostu audumi. Pēdējā laikā šos audumus auž vienā gabalā uz aužamiem stāviem. Audumus darināja galvenokārt no vilnas un linu dzijām un diegiem. Latviešiem iecienīts bija dubultaudums. To lietoja aužot labības un gultas maisus, jo nevajadzēja šūt sānu vīles. Dubultauduma teknikā auda greznās, svītrotās gultas segas. Tagād audējas šo tehniku pielieto aužot greznās sienas segas lietojot dažādus materiālus un krāsu salikumus. Pielietojot vecās tradīcijas audējas lepojas ar skaistiem logu un durvju aizkariem, mēbeļu drānām, dīvānu spilveniem un īpatnējiem apģērba audumiem. Latviešu sievietei vajadzētu padomāt, lai šo skaisto aušanas mākslu nepamestu novārtā. Arī pie amerikāņiem ir pieejami dažādi aušanas kursi, kuŗos labi var piesavināties dažādas aušanas tehnikas un speciāli latvisko piemācīties paralleli vai vēlāk. Paraugus var atrast grāmatās, žurnālos vai senmantu krātuvēs. Pamodiniet savu interesi un gribu, tad sekmes neizpaliks.



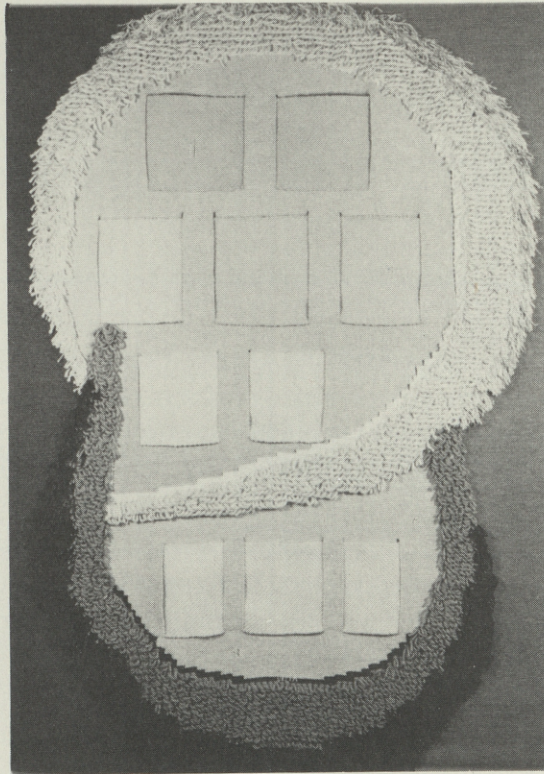
HANDWOVEN ARTICLES AND MATERIALS

The art of weaving is as old as the humanity itself. It was developed by the need to wear clothing in the cold climate. The oldest forms of weaving are basketweaving, card weaving, strip weaving. Woven strips were sewn together and thus a rich colorful material was created.

With development of handlooms all the necessary fabrics were woven at home. Sheets, towels, tablecloths and many varieties of materials for making clothes. A special weaving technique favored by Latvian weavers was the double weave - in a tube form. It was especially handy for making grain sacks or straw mattress covers. At present the double weave technique is used to create tapestries with rich colorful ornaments.

The materials used in weaving were mostly wool and flax. The old weavers' tradition was developed in every household - and many articles made to decorate the home such as door and window curtains, upholstery materials, cushion covers and materials for Latvian regional folk costumes. The modern Latvian woman has an obligation to continue this creative tradition and preserve the old handcraft skills.

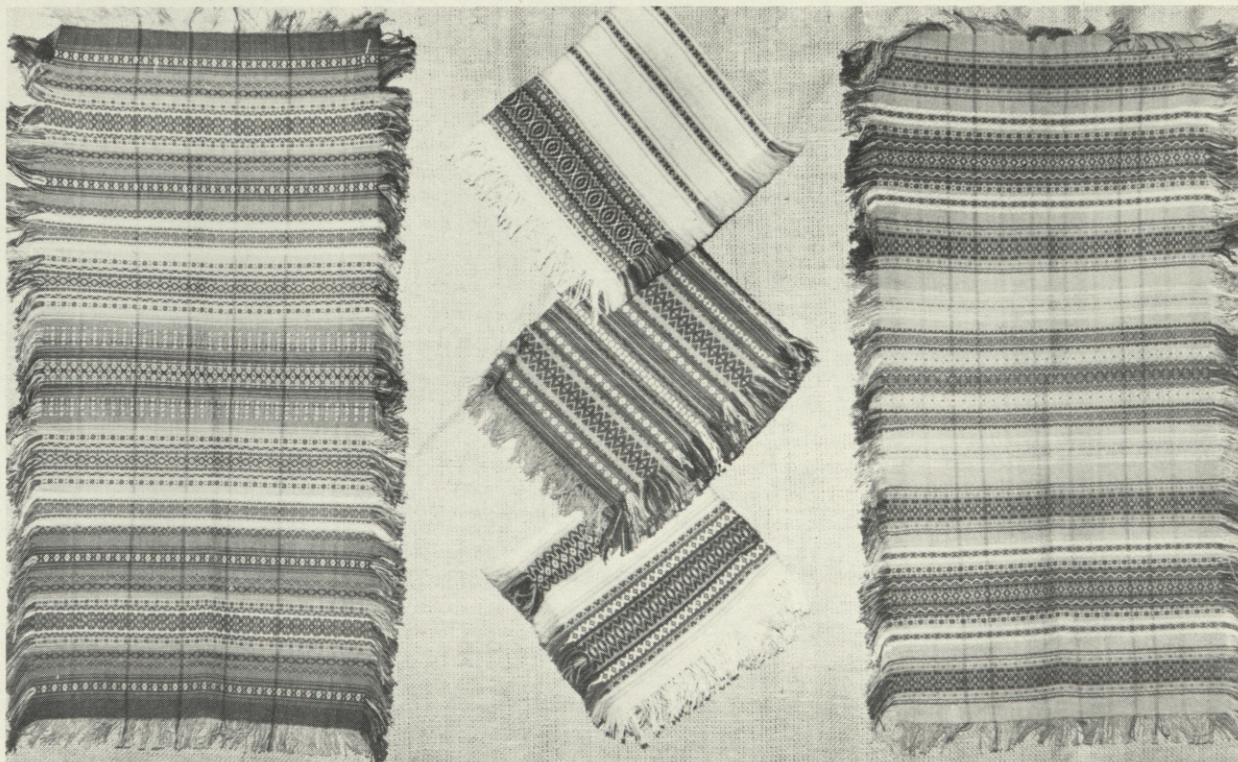
There are many possibilities to learn how to weave in courses offered by the American Weavers Guild. After the basic skill is mastered one can progress to learn about the Latvian design and color combinations. There are many samples available in the museums, books and magazines.



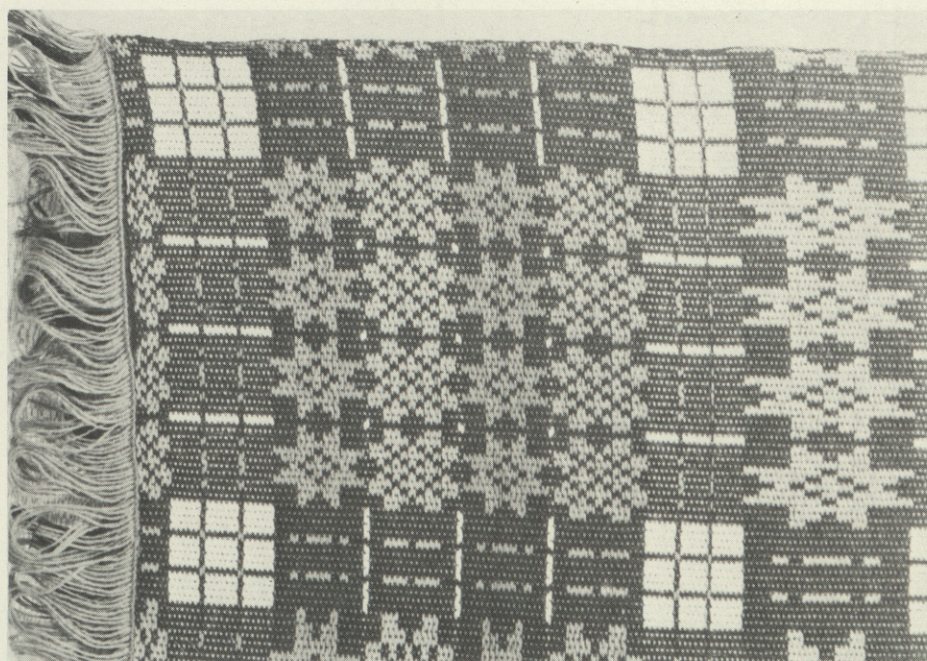
V. VILSONS



L. BITE



M. STRAUSA



K. LIEPIŅA



O. MEŽULIS

K O K A D A R B I

Ir grūti spriest par kokgreizēju mākslu tālā senatnē, jo koks ir materiāls, kas ātri padodas laika ietekmei un iet zudumā. Nevarētu runāt tikai par dažiem pagājušiem gadu simteņiem. Tas ir kopš 17.g.s., kad īstenībā sāk parādīties uzglabājušies koka izstrādājumi. Tas sakrīt arī ar laiku, kad Latvijā iestājās mierīgāki laiki un cilvēku dzīves nostabilizējās, kas parādās lauku celtniecībā un citās nozarēs. Parādās mums latviešiem īpatnējie jumta gala veidojumi, durvju rotājumi, saulotie stabi un citas mums iemīļotās formas celtniecībā. Tas pats sakāms par mājas iekšpusi. Parādās skapji ar rotājumiem, galdi, soli, pūra lādes, griestu lukturi, alus kausi, kokles un citas sīkākas lietas, kas bija nepieciešamas pie dzīves. Pārskatot šī laikmeta koka darinājumus, mēs varam ievērot latviešu īpatnību: rotāt visas lietas vai apkārtni ar kuŗām viņš nāk saskarē. Tas norāda uz mūsu senču lielo daiļuma izjūtu. Vēl tālāk varam saskatīt latviešu vienu no galvenām īpašībām - norobežošanos no citiem, vai ieslēgt sev piederošo. Šis skaidri parādas ornamentu salikumā - kompozīcijā. Vispāri spriežot pēc mūsu senlietām, varam teikt, ka mūsu senči nepieņēma svešas idejas vai lietas kā tādas, bet gan pielāgojot mūsu pašu latviešu gaumei. Cerēsim, ka šīs īpašības saglabās mūs nākotnei.

Koka rotājumos senatnē, pa lielākai daļai lietoti ir ģeometriskie raksti - taisnas līnijas zem taisniem leņķiem. Vēl šodien mūsu rakstu vadi un salikums balstās uz šo principu pamata. Mēs turpinām būt stingri, noteikti savās tradīcijās un savos latviskos uzskatos tāpat kā mūsu raksti, kuŗi ir kā neatņemama sastāvdaļa mūsu dzīvē. Nav brīnums, ka mūsu zemes okupanti mēģina mūsu rakstus pārveidot! Vēl senatnē, koka apdares dažādība nav bijusi liela. Būtu mināma kā viena no retajām apdares teknikām, kuŗu pašreiz nemaz gandrīz nepielieto, koka virsmas apdedzināšana pirms rakstu iegriešanas, tā kā dabīgo koka krāsu redz tikai rakstu griezumā vietās.

Laikiem mainoties arī latviešu koka apstrādātāji ir mainījušies līdzī. No zemkopja - namdara - kokgriezēja radās koka apstrādātāji meistari, mākslinieki, tēlnieki, bet visi nezināmas rokas vadīti ir pakļāvuši sevi vienai idejai - latviskumam.

Latvijas valsts neatkarības laikā sākās nacionālās mākslas amatniecības atmodas laikmets. Radās mākslas amatniecības skolas, kursi un reizē ar to jauni amata meistari, tēlnieki. Tika veidotas latviska stila mēbeles un citas dzīvē nepieciešamas lietas. Radās daiļamatnieki kā kokā, tā citās nozarēs. Šis laika sprīdis latviešu daiļamatniecībai deva neiedomājamu spar, līdz otrais pasaules karš izdzēsa visus pasākumus, lai nekad tie netiktu atjaunoti tādā pat veidā.

Laimīgā kārtā, daļai no mūsu māksliniekiem un daiļamatniekiem bija izdevība izklūt svešumā. Nekavējoties sākās atstātā darba turpināšana, bet gan citādāki kā tas bija dzimtenē. Sakarā ar sašaurinājumiem dzīves apstākļos, lietas kokā tiek gatavotas mazākos izmēros, reizēm pat iegūstot citu praktisku nozīmi. Šāda pārvērtība bieži izsauca priekšmeta pārslogošanu ar griezumiem.

Šajā uzliesmojumā radās latviešu daiļamatnieku apvienība, kuŗā koka apstrādātāji ieņēma redzamu vietu, varbūt tāpēc, ka šīs vienības ilggadīgais vadītājs koka tēlnieks Hugo Merks spēja piesaistīt sev daudzus sekotājus. Viņa pašai izlēmtais darbs kopā ar citiem māksliniekiem, pacēla daiļamatniecību trimdā neiedomājamā augstumā, kas vēl tagad turpinās. Sestie vispārējie dziesmu svētki Bostonā sola lielu daiļamatnieku pieplūdumu. Skatīsim viņu darbus un vērosim kā mēs esam saglabājuši sevi kā latviešus šajos ilgajos svešniecības gados visā pasaulē.

WOODWORKING

It is hard to establish the level of Latvian woodworking skills in ancient times, because wood is a material that disintegrates with time.

There are samples of woodcarvings preserved from the 17th century. It was a time when the life of Latvian peasants was peaceful and stable. The buildings of this period display characteristic decorations of roof ridge tops, rich woodcarvings and metal decorations on the outside doors and supporting pillars carved with the sun design. The house furnishings were decorated with wood carvings such as cupboards, chest of drawers, tables and benches, smaller objects; candleabra, music instruments, beer mugs and others. It is in the Latvian character to apply beauty even to the ordinary objects. It may be an inherited sense of beauty or a need to create something personal and different. Yet all the designs have something common in the design and composition. There are hardly any outside influences to be traced in the old pieces of woodwork.

Latvian woodcarving design consists of geometric design in straight lines applied to straight angles. The design seems to display an inner strength to stand on its own. So it is not a surprise that the present occupants of Latvia are attempting to change Latvian design style.

The oldest woodworking technique was to scorch the surface of the material so that the carvings on the burned surface exposed the natural lighter color of the wood grain.

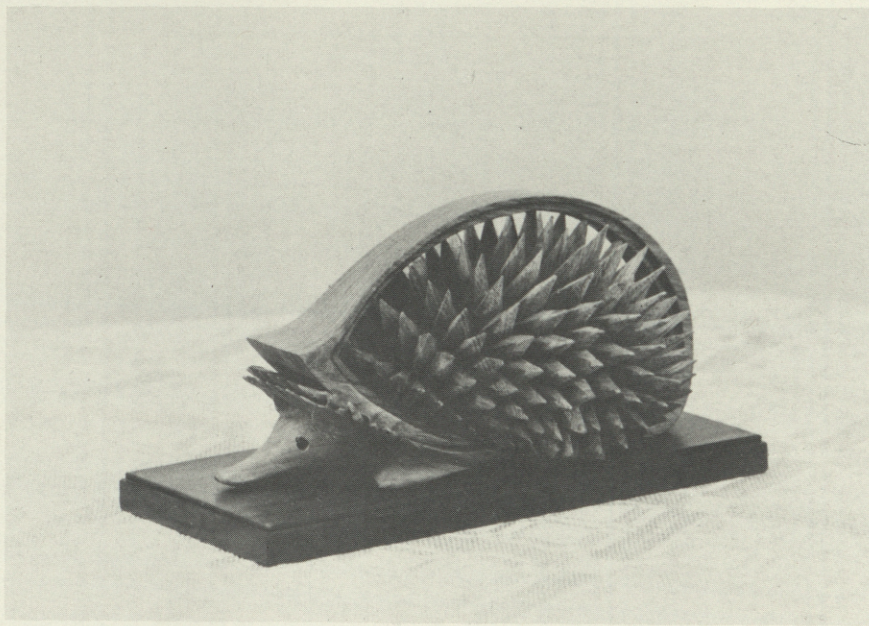
With time woodworking skills developed: starting with the farmer who built his own home and furnishings to tradesmen - builders, carpenters and woodwork specialist artists. All of the carvings were influenced by ancient designs and traditional compositions.

In independent Latvia training was available through craft schools and special courses. New talent was discovered and developed. A distinct ethnic style of interior design and furnishings emerged. The second World War disrupted the progress and destroyed many valuable buildings and artifacts.

The woodworking artisans who escaped to the free world - tried to continue their trade. The possibilities for this were limited in exile.

The Latvian woodcrafters under the leadership of Hugo Mercs - a master craftsman, founded the Latvian Handicraft Artists Association. Hugo Mercs' talent and influence helped to return the woodcraft skills of the exiled artist to a new high level.

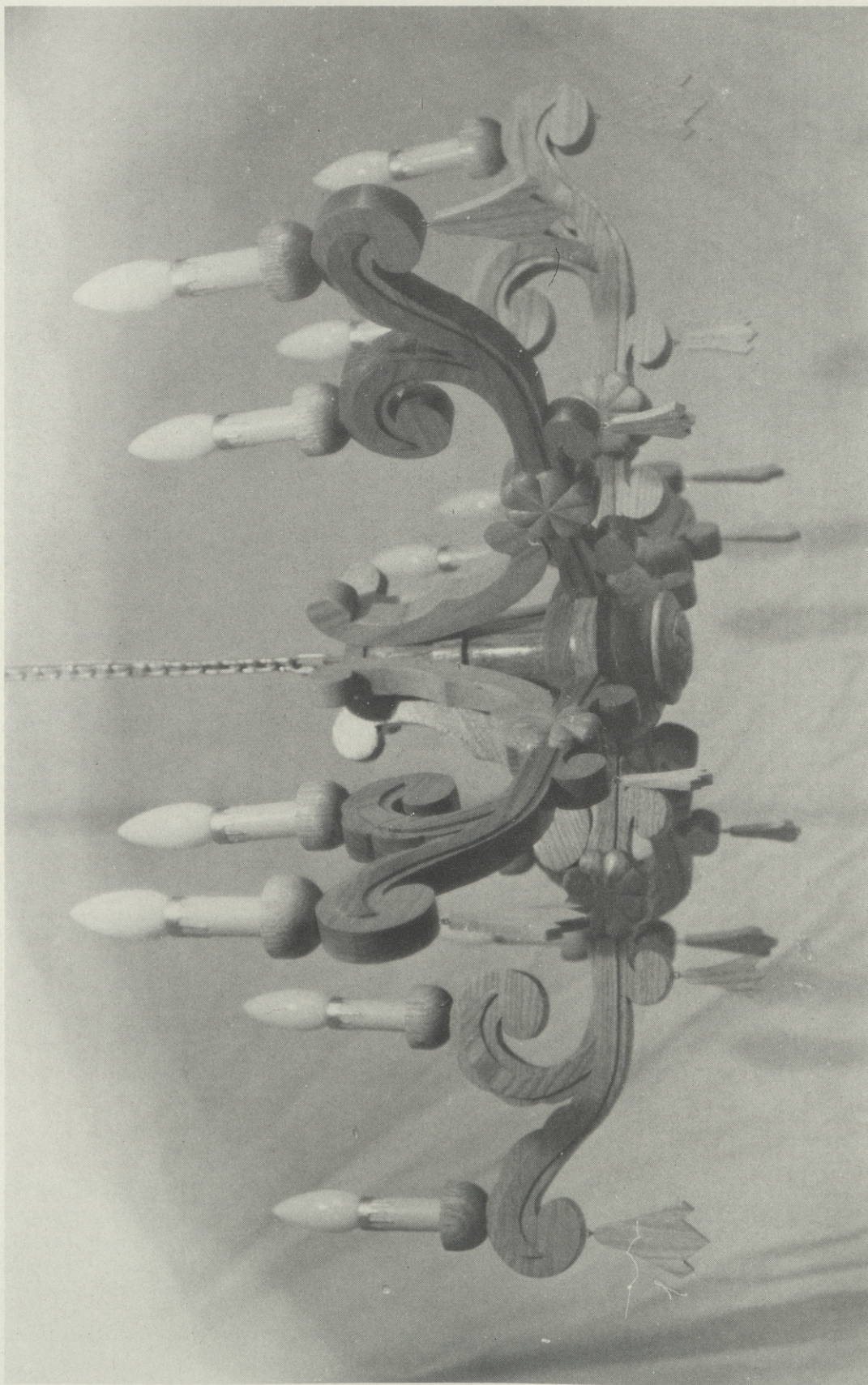
At the 6th Latvian Song Festival exhibit works of Latvian woodcrafters will be on display. Let us enjoy their work and admire the beauty of the Latvian ethnic design, that has been maintained in spite of long years spent in exile.



V. GREDZENS

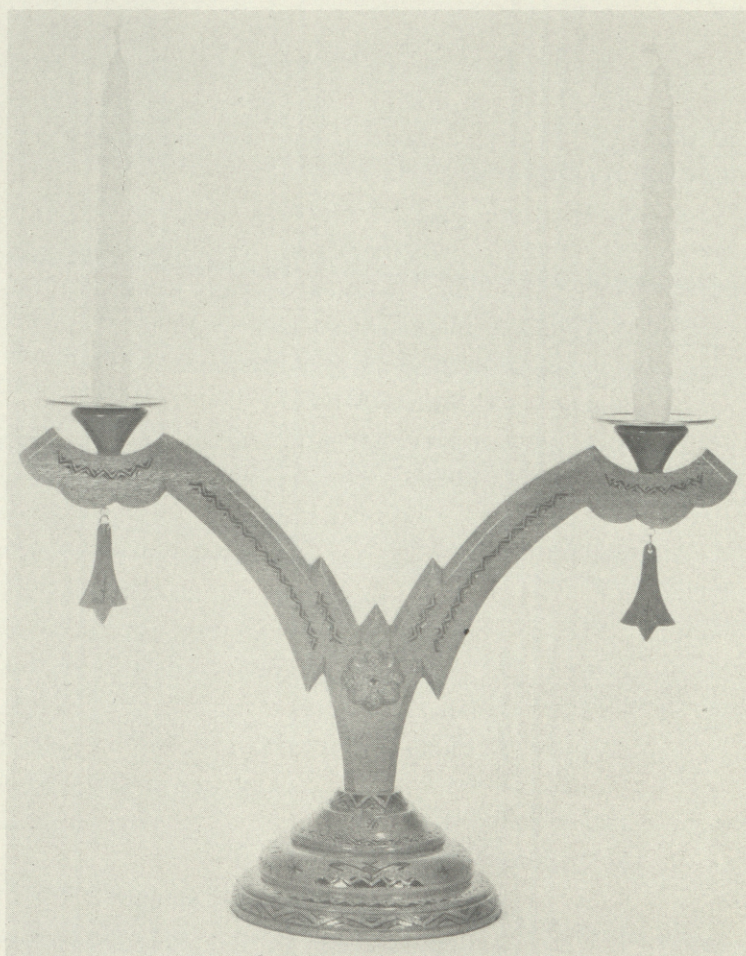


V. GREDZENS



V. RINKUSS

A. TRAMDACHS



F. VILMANIS



J. SKRODERIS

ĀDAS DARBI

No seniem laikiem vēl mūzejos atrodami reti ādas izstrādājumi ar metalla plāksnīšu rotājumiem, kā piemēram bībeļu vāki. Tas ir arī vecākais zināmais ādas rotāšanas veids. Vēl arī ir pielietoti svītriņu iededzināšana ādā. Senatnē ir plaši pielietoti ādas izstrādājumi, bet tie nav tautā uzglabājušies.

Īsti mākslinieciskā ādas apdare sākās ar Latvijas valsts nodibināšanos, kad nodibinājās Skolu departamenta rokdarbu kursi un vēlāk valsts mākslas amatniecības skola. Šai mākslas posmā ādas izstrādājumu bagātība ir ļoti liela - maki, somas, grāmatu vāku sējumi, albūmi un citi dekoratīvi izstrādājumi ir redzami izstādēs.

Kompozīcijās tiek pielietoti senie tekstildarbu rakstu elementi, kas piemēroti ādas apdares teknikai. Šai laikmetā bieži ādas izstrādājumus kuplināja ar sudraba kalumiem un dzintara ielaidumiem. Diemžēl šie greznie darbi ir izgaisusi parādība, kur iemesls ir skatāms dārdzībā. Šai laikmetā ādas darbu daiļamatnieks tautai deva īpatnēji latviskus, vienreizēji mākslinieciski vērtīgus ādas izstrādājumus.

Tagadējā laikmetā ādas mākslas veidotāji pielieto spieduma veidu, kur raksti tiek iespiesti mitrā ādā. Dažas rakstu daļas ir veidotas uz plakanas virsmas, citas paaugstinātas, kas dod darbam greznumu. Sīkās rakstu daļas bagātīgi tiek pielietotas štances. Ir arī redzami darbi, kas ir iespiesti ādā ar māšīnu palīdzību. Šis ir uzskatāms par komerciālu pasākumu, kur mākslas vērtība pamazinās.

Nav šaubu, ka ādas darbu nozare ieņem redzamu vietu lietiskā mākslā. Interese par latviski veidotiem darbiem ādā ir pieaugusi. Ja līdz šim darbs atradās vecākās paaudzes rokās, ar gandarījumu jākonstatē, ka pamazām tas pāriet uz jaunāko paaudzi.

Līdz ar jauniem māksliniekiem arī mainīsies ādas izstrādāšanas veidi. Nākotnē redzēsim darbus, kas būs veidoti ar iespiešanu un daudz krāsu palīdzību. Būs arī redzami apaļie un vijīgie raksti, kas piemēroti ādas rotāšanas teknikai. Apsveicama ir ALA kultūras biroja lietiskās mākslas nozare, kuŗa laikā no š.g.20. līdz 26. augustam Garezerā rīko daiļamatniecības kursus.



A. ZIEDIŅŠ

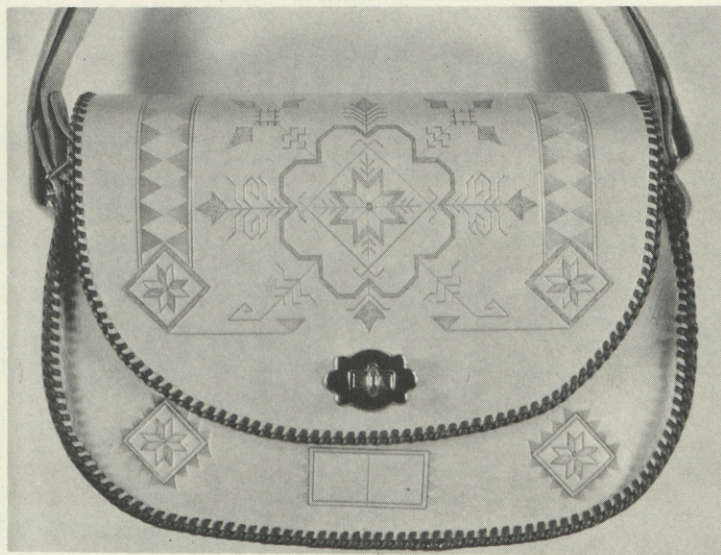
In many museums we are able to find rare samples of ancient leather work techniques done mostly with metal decorations such as book covers of old Bible editions. The combination of leather and metal is the oldest known leather decoration technique. There is another old technique of burning straight lines in the leather. Leather decoration was used widely, yet there are only a few samples preserved from ancient times.

The artistic approach to leather decoration was renewed in Latvia when, after the Declaration of Independence, the Department of Education established handicraft courses, and developed a special State-sponsored handicraft school. Leather decoration became a very popular art form and a variety of objects in leather such as handbags, pocket books, book covers and picture albums were made.

The composition of the ornamentation consists of the application of Latvian ethnographic design used in textile work, yet adjusted to the leather work technique. Silver and amber was often used to enhance the beauty and value of the design. It is quite expensive. To produce works with such materials can involve great expense and there are only a few samples left of this type of technique.

At present the leather workers use the stamping method where the design is stamped on wet or dampened leather. The design can be made either on a flat or a raised surface, the latter adding richness to the ornamentation. Special tools are used by hand to work out the details of the leather design. Commercially executed machine stamped leatherworks are available, however they have lost their unique artistic value. There is no doubt that the ancient art of leather decoration has not only been renewed, but it is expanding by the interest shown by the public and the demand for leathercraft articles. This art form is slowly being taken over from the old masters by those of the younger generation. In the future we hope to see new techniques applied to leather working with more detailed tooling, application of dyes and color, and the creation of rounded and winding lines in the ornamentations.

It is encouraging to know that the Bureau of Culture of the American Latvian Association this year is offering a special training course in applied art from August 20 - 26 at the Latvian center 'Garezers' in Michigan.



A. ZIEDIŅŠ

Latvijā, brīvības laikā, podniecība zēla un plauka. Vairākās vietās bija labas mākslas podniecības, kas gatavoja ļoti gaumīgus latviskus traukus.

Netrūka arī vienkāršu lauku podniecību, kas ražoja iedzīvei nepieciešamos māla traukus... Tie bija gatavoti no sarkanā māla, bieži izrotāti ar angobu. Krāsa podiem bija silta un forma glīta.

1924. gadā Latvijas Mākslas akadēmija nodibināja keramikas meistardarbnīcu, kur sagatavoja daudz sekmīgu keramiķu.

Liepājā 20 gados atvēra Lietiskās mākslas vidusskolu ar keramikas darbnīcu un Rīgā darbojās Daiļamatniecības skola A. Dzērvīša vadībā.

Daudzi mākslinieki sāka interesēties par podniecību un deva labas latvisku formu un rakstu kompozīcijas (metus), ko izgatavoja mālā un porcelānā dažādās keramikas darbnīcās un rūpniecībās.

No māksliniekiem pieminami A. Cīrulis, R. Suta, J. Bīne, E. Brastiņš, V. Vasariņš, N. Strunke un vēl daudzi citi.

Lielākās keramikas darbnīcās bija J. Krievs Tukumā, K. Volgemūts Liepājas apkaimē, J. Drande Smiltēnē un Kuzņecova rūpnīca Rīgā.

Interesanta un īpatna bija Latgales keramika, kas ar savu formu un bagāto rotājumu krasi atšķīrās no Kurzemes un Vidzemē gatavotiem māla traukiem. Latgalē ļoti ražīgs bija A. Paulāns, J. Kalva un P. Vilcāns.

Otrais Pasaules karš keramikas uzplaukumu pārtrauca. Daudzus māksliniekus krievi izsūtīja un tie mira Sibīrijas vergu nometnēs. Šeit pieminu Liepājas lietiskās mākslas vidusskolas direktoru H. Aplociņu un mūsu etnografijas pētnieku E. Brastiņu. Kara beigu posmā daudzi tautieši uzsāka bēgļu gaitas Vācijā. Karā beidzoties daži Latvijas skolās mācījušies keramiķi atvēra savas darbnīcās Vācijā:

L. Treimane - Vircburgas nometnē,
L. Groskaufmanis - Sillenbuchas nometnē,
Z. Jurševskis - Vircburgas nometnē,
A. Graudiņa - Aglasterhauzenī.

Visas šīs darbnīcās apmācīja mācekļus un nodarbināja tautiešus izņemot A. Graudiņas podniecību, kas nebija ierīkota nometnē un nodarbināja tikai vācu darba spēku.

Sākoties izceļošanai keramiķu darbs pārtrūkā. Vācijā iekārtotas darbnīcās bija jālikvidē. Pagāja gadi līdz svešos apstākļos varēja darbu atsākt. Materiālu bagātība visās trimdas zemēs ir liela un skolas labas. Daudzi keramiķi darbu sekmīgi turpina trimdā un klāt nākuši jauni. Daži ļoti spējīgi jaunie iet moderno ceļu un viņu darbos nekā latviska nav.

Mazāk spējīgie cenšas radīt senzācijas un protams netrūkst arī diletantu, kas iepērk jau gatavus formās izlietus podus, apkasa tos latvju rakstiem un laiž tirgū kā latvisku keramiku.

C E R A M I C S

During Latvia's independence, the art of pottery flourished. At several locations, excellent potteries produced artistically well styled Latvian dishes. There was also no lack of simple rural potteries which produced earthenware for daily use. These were made from red clay and often were decorated with Angoba, resulting in pots having pleasing form and warm colors.

In 1924, the Latvian Academy of Art established a ceramics department and this master workshop trained many successful ceramics artisans. In Liepaja, also in the 1920's, a school of Arts and Crafts with a ceramics workshop was founded; while in Riga, A. Dzervitis directed a School of Fine Arts.

Many artists became interested in pottery, composing good ethnographically correct Latvian designs which were produced in clay and porcelain in a number of ceramics workshops and factories. Artists to be mentioned include A. Cirulis, R. Suta, J. Bine, E. Brastins, V. Varsarins, N. Strunke along with many others. The four largest ceramics workshops were J. Krievs in Tukums, K. Volgemut in Liepaja, J. Drande in Smiltene un Kuznecov's factory in Riga. Especially interesting and unique were ceramics from Latgale, differing from the clay ware of Kurzeme and Vidzeme by its form and very decorative ornamentation. Of the artisans from Latgale, A. Paulans, J. Kalva and P. Vilcans should be mentioned as being especially productive.

World War II interrupted the growth of Latvian ceramics. Many artists were deported by the Communists and they died in the forced labor camps of Siberia. This fate befell H. Aplocins, then the director of the Liepaja School for Applied Arts, and also E. Brastins, who had gained renown for ethnographic research.

With the end of the Second World War many Latvians found themselves as refugees in Germany. Several potters, trained in the Latvian schools, opened their workshops in Germany.

L. Treimane - Virzburg camp
L. Groskaufmanis - Sillenbuch camp
Z. Jursevskis - Virzburg camp
A. Graudina - Aglasterhauzen

All these workshops trained apprentices and utilized Latvian workers except for A. Graudins pottery, which was staffed by German workers, since the shop was not established in a DP camp.

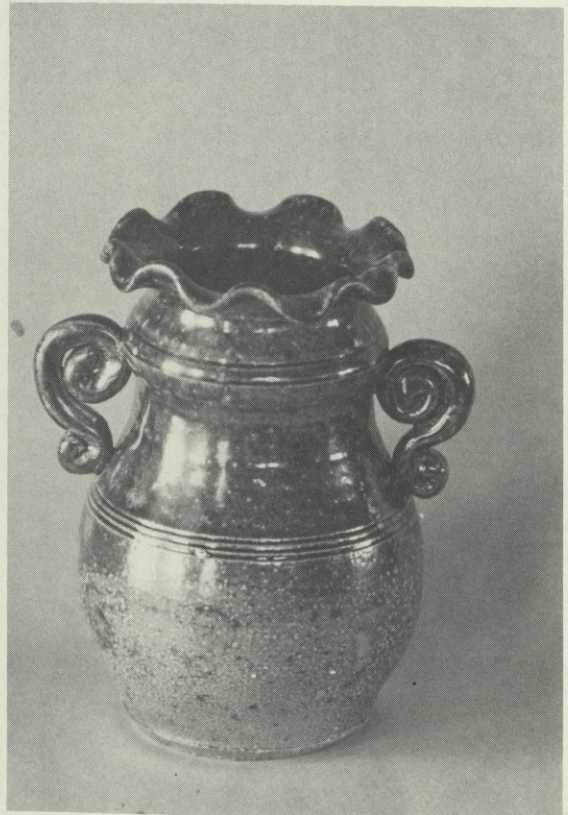
With emigration, ceramics work halted and the potteries in Germany were discontinued. Years passed until work could be resumed in the New World.

Schools in the new countries are excellent, and materials are plentiful so that many potters can continue work successfully in exile. Their ranks have increased with new artisans.

Some of the new artists are very talented and are pursuing modern paths but there is little that is Latvian in their work. Less capable individuals attempt to create sensational objects, while a few dilettantes who etch Latvian designs unto readymade store bought pots and sell these as being Latvian pottery.



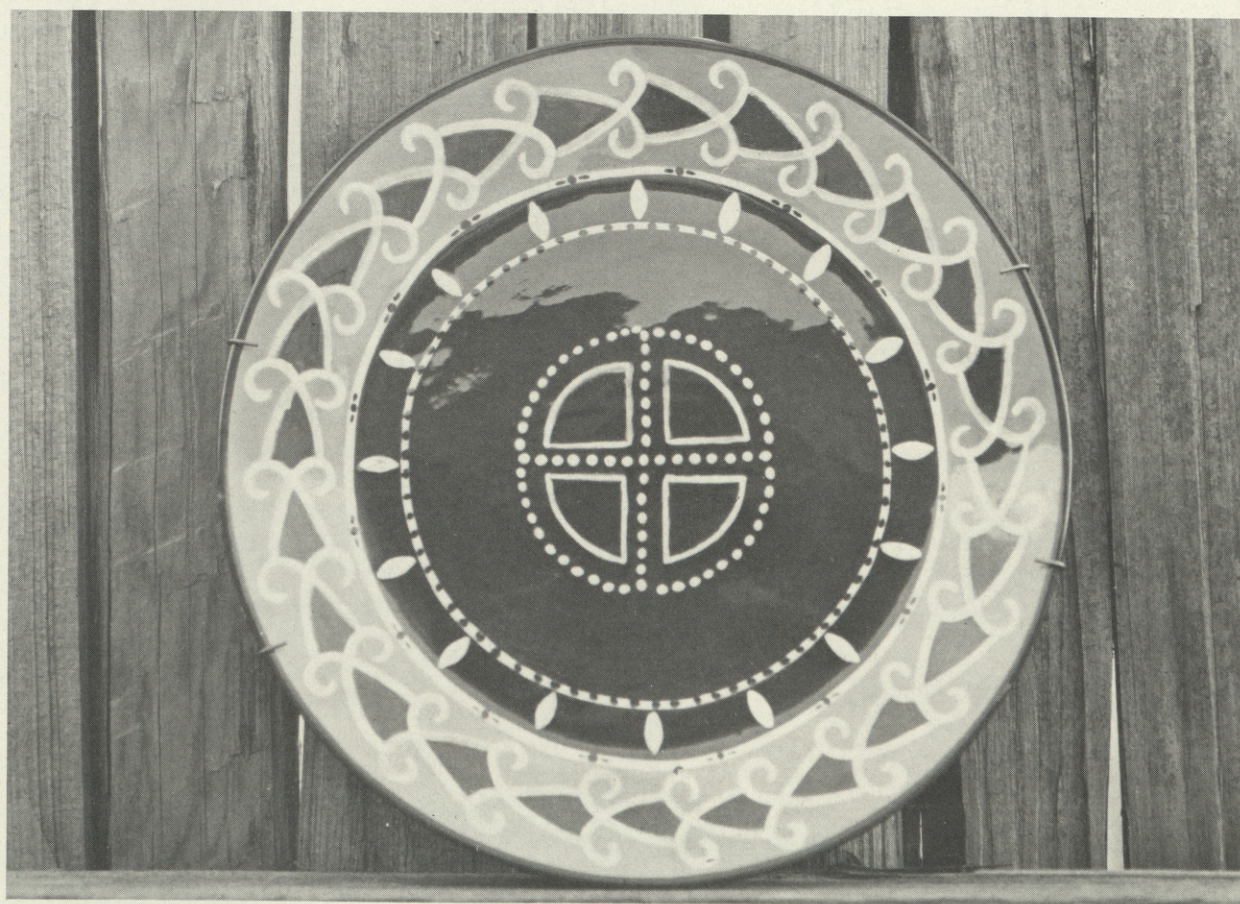
M. LAUVA



G. PENİKE



R. PURIŅA



J. DRANDES KOMPOZICIJA

R. ALKSNIS



E. BUKULDS



V. REINEKS



V. JANSONE



R. KUBULIŅŠ



R. ALKSNIS

Sirmā senatnē un šodien latvju sievietei ir patika rotāties skaistām un vērtīgām rotām. Izvēloties rotu tā labi pārdomā, vai tā būs piemērota gadījumam un pieskaņota viņas tērpiem.

Šodien latviete no mūsu senču rotām visvairāk iemīļojusi vītus gredzenus un aproces, gredzenus ar pakariņiem, posmiņu aproces, pakavsaktas, etn. saktas. Mums vēl ir citas seno senču rotas, kā stopu saktas, rotu adatas ar važturiem, piekariem, kaltas aproces, kaltas aproces, kakla rotas. Arī šīs rotas atdarinātas, vai modernizētas, ar sacerējumu īpatnā latviskā formā un rotājumā, skaisti un īpatni izskatās pie šī laika tērpiem.

Senās latvju rotas kaldināja no dzelzs un bronzas, vēlāk arī no sudraba vai bronzas ar sudraba aplikācijām. Rotu vērtība galvenā kārtā pastāvēja to formā un izstrādājumā. Vairums rotu gatavoja izcili veidotiem profilējumiem, kā arī caurumotā tehnikā, tā panākot bagātu ēnu un gaismas kontrastu. Rotas virsmu atturīgi izrotāja ar ģeometriskā ornamenta iekalumiem, gravējumiem, iespaidumiem, uztinumiem. Mūsu sencis - latvju rotkalis jau pirms tūkstots gadiem pazina atliešanas un kalšanas māku, gravēšanu, emalēšanu, akmens iestrādāšanu, zeltīšanu, strādājot pilskalnās iekārtotās darbnīcās.

Ražens un bagāts skaistu tērpu un rotu attīstības laiks ir no 800. - 1200.g., kas sāka izbeigties ar vācu iebrukšanu mūsu zemē. Par latviešu kultūras augsto sasniegumu liecina senās kapu vietās, atrastās 11/12 g.s. tērpu daļas un bagātie rotu krājumi.

Tā laika tērps - atdarinājumi ar Stāmerienes sagšu, kuņģa rakstus veido (11752) bronzas gredzentiņi, un bronza rotas, - vainags ar važiņām un piekariem, kakla rota, saktas, aproces, gredzeni - skatāms Garezerā un Readingā.

Ar brīvās Latvijas sākuma gadiem sākās mūsu tautas mākslas atjaunošanas laiks. Sudrabkaļa, zeltkaļa un graviera amatus arvien vairāk no vāciešiem pārņēma latvieši. Daudzi no viņiem pievērsās tautas tērpu un seno rotu gatavošanai. Mums bija izaugusi jauna latviešu rotkaļu saime - seno rotu pazinēji un jaundarbu devēji - vecmeistari: J. Bētiņš, S. Beres, J. Rīduss, A. Štolcs, O. Jurisons, J. Ķīsis, R. Krasts un vēl citi, gados jaunāki amatu meistari.

Mūsu tautas mākslu varēja mācīties nodibinātās daiļamatniecības skolās, apmeklējot etnografu un mākslinieku lekcijas, tautas mākslas izstādes. 1000 gadu un vēl vecākas rotas varēja skatīt un pētīt muzejos. Modernām rotām - formā un rotājumā izteiktus latviskus metus deva mākslinieki: A. Cīrulis, A. Dzērvītis, J. Bīne, E. Vītols, H. Mercs.

Izceļojot uz Vāciju, nometnēs iekārtotās darbnīcās meistara vadībā un klausoties lekcijas par latviešu tautas mākslu mācījās jauni latviešu rotkaļi. Šodien jauniem, kas mācās rotkaļuursos, novēlu rotkaļa amatu mācīties ilgstoši, meklēt un pētīt mūsu senču mantojumu. Tā cauri gadu simteņiem latvju rotkalis kalis latviskas rotas un to viņš dara arī šodien latvju sievietes mudināts.

Both in the ancient times and today the Latvian women have liked to adorn themselves with beautiful and valuable jewelry. To choose a piece of jewelry one has to match it to proper dress and particular occasion.

The present day Latvian woman's choice from the variety of ancient jewelry forms consists of rings and bracelets woven of fine silver wires, rings with pendants, bracelets made of silver links, moonshaped brooches and pins. The variations of ancient forms are endless: crossbow brooches, straight pins with elaborate ornamentation on pin heads, chains with pendants and hammered silver bracelets and neckrings. Both the reproductions of these ancient prototypes and their modern adaptations are appropriate compliments to our modern outfits.

The oldest archeological pieces of Latvian jewelry were made from iron and bronze. Artifacts of silver or silver and bronze combinations were found in later times. The value of a jewelry piece was determined by the design and workmanship. Most of the pieces were executed in a relief and lattice work technique to create a three dimensional effect as well as the illusion of interplay between light and shade. The surface of the jewelry piece was engraved, stamped or molded using the geometrical Latvian design or created by complicated silver wire twistings. Even one thousand years ago Latvian silversmiths were skilled in the art of casting and hammering techniques, as well as enameling, ornamentation with precious stones and gold plating. Samples executed in all the above mentioned variations of silversmith art have been found in the archeological sites of Latvian forthills. Very rich and beautiful deposits of Latvian art work were found dating back to 800 - 1200 A.D. The old burial grounds of the 11th and 12th centuries display highly developed sense of beauty and cultural awareness in the remnants of clothing, tools and jewelry. This appears to have diminished after the invasions of the German Crusaders in the 12th century. A reproduction made of a Latvian woman's dress from the 11th and 12th century found in Stameriene consists of a shawl ornamented with 11,752 pieces of bronze ringlets, a bronze headgear with chains and pendants, neck ornaments, brooches, bracelets and rings. Two copies of the reproduction are on display at the Reading Museum in Reading Pennsylvania and the Latvian museum at 'Garezers' near Three Rivers in Michigan.

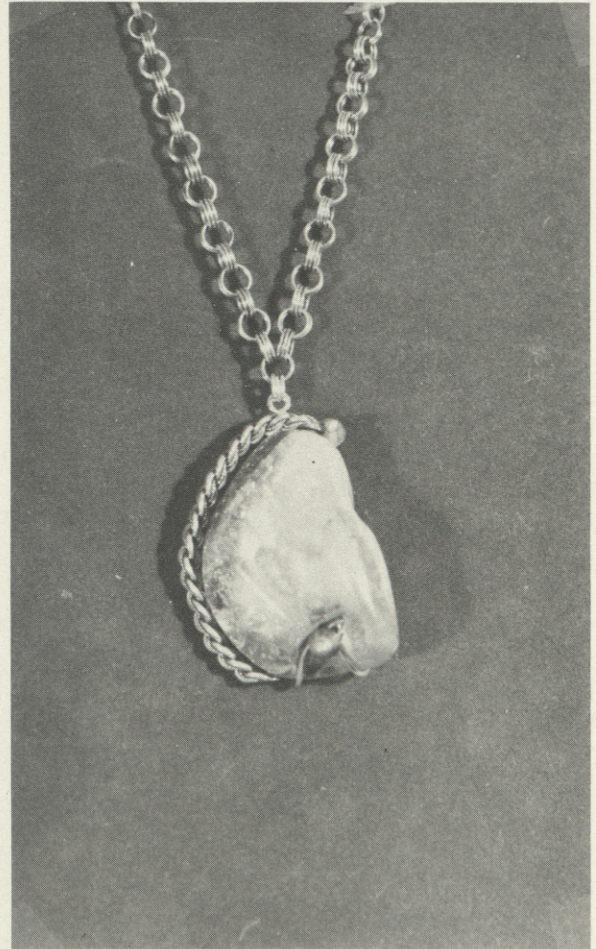
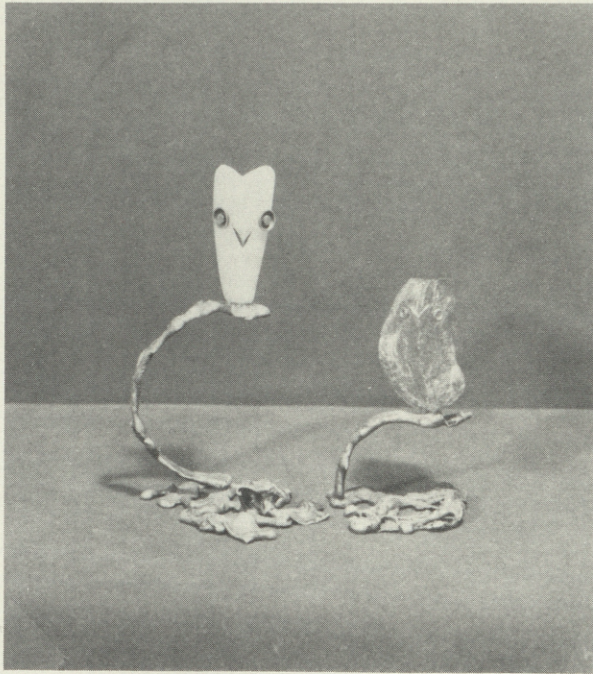
After the establishment of Latvia as a free and independent state there was great revival of interest in the study of the ancient culture and art forms. A new generation of Latvian jewelers had learned and taken over the goldsmith's, silversmith's and engraver's trades from their German masters. Many directed most of their attention and skills to study and reproduction of ancient Latvian jewelry, yet some were capable of creating new combinations of the ancient designs. There were master artists - J. Betins, S. Bercs, J. Riduss, A. Stoles, O. Jurisons, J. Kisis, R. Krasts who were joined by younger generation of their students and apprentices.

There were many opportunities to study and learn about Latvian ethnic arts in special art and handcraft schools. Lectures about Latvian Ethnography were offered to the public. Many Art shows of the ancient and contemporary creative works were held. The museums displayed vast collections of archeological artifacts.

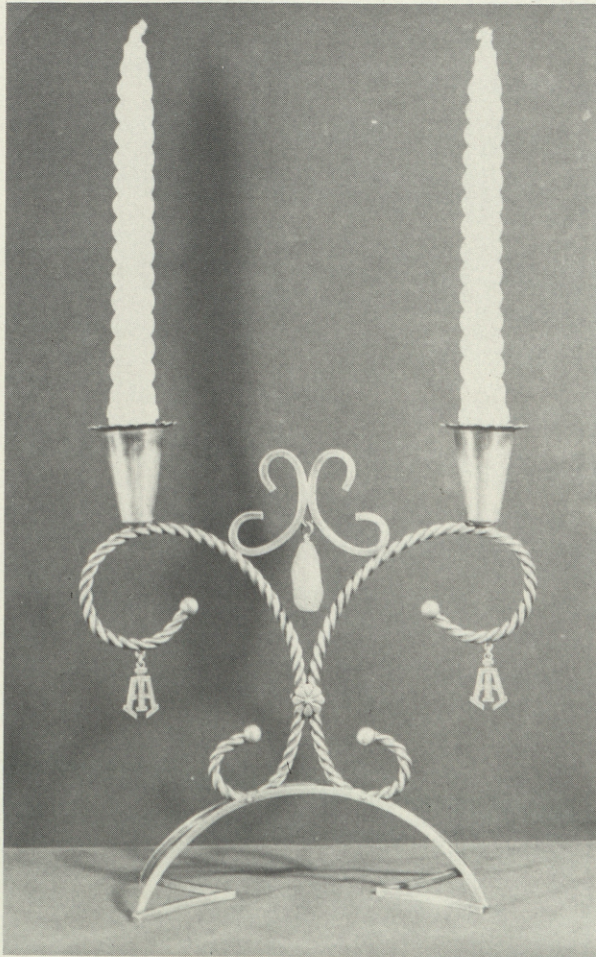
Some of the designers who specialized in Latvian design and art forms were A. Cirulis, A. Dzervitis, J. Bine, E. Vitols, H. Mercs.

After the Second World War Latvian artists in the displaced person camps in Germany renewed their skills and trade. Lectures and practical workshops were started for study and application of the Latvian Folkart. New and talented Latvian jewelry makers emerged. After their immigration they were dispersed all over the World to various countries. I wish them never to cease to study and perfect their skill. There is so much to be gained by the knowledge and understanding of our ancient cultural heritage.

For many centuries the Latvian jeweler has created beautiful objects to adorn the Latvian women. His trade must be continued and encouraged by the fine taste of Latvian women in our days.

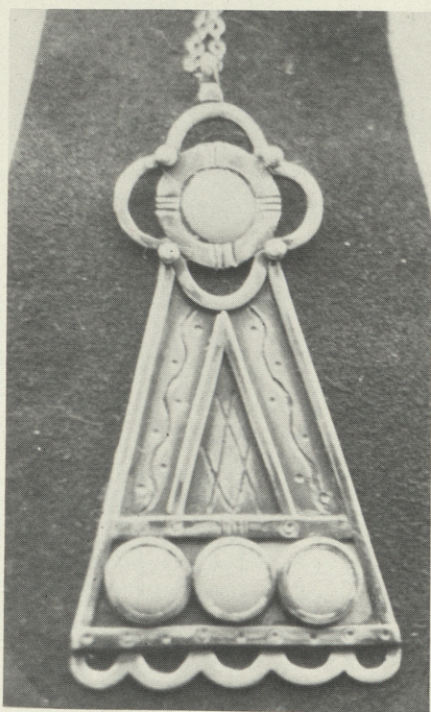


O. KUTCERA DARBI





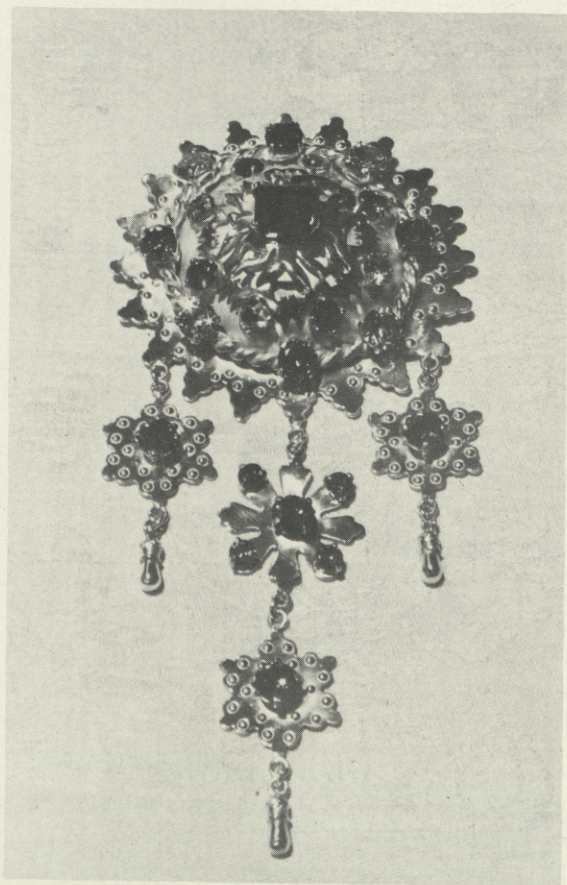
A. GUGĀNS



A. BERKIS



O. GRĪNS



A. KORMS

METALLA APDARE

Metalla apdares pirmsākumi Latvijā sniedzas tālā senatnē. Tā plašāki attīstījās, kad latvieši iemācījās dzelzi iegūt no vietējās purvu rūdas. Par metalla apdari senatnē nav nekādu pētījumu. Arhaioloģiskie materiāli liecina, ka senie latvieši bijuši labi ieroču un darba rīku kalēji. Pilskalnu izrakumos atrasti arī daži sienu un griestu svečturi.

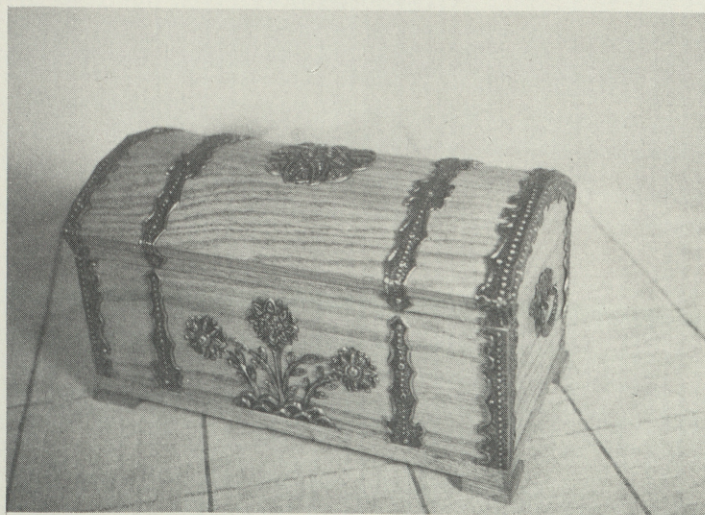
Nebrīvības laikos metallapdari latviešiem stipri ierobežoja vācu „cunftes“ amata noteikumi un latviešiem galvenokārt bija jāsamierinas ar „melno“ kalēja darbu. Ir norādījumi, ka Kurzemes hercogistes dzelzs cepļos un kaltuvēs ir strādājuši daudzi hercoga dzimtļaudis - latvieši. Šais kaltuvēs lēja lielgabalus, kala ieročus un darba rīkus un kungiem nepieciešamos apkalumus. Šīs kaltuvēs arī pildīja pasūtījumus muižu ēku un baznīcu apkalumiem un svečturiem.

Lielākas iespējas metallapdares mākslai pavēras pēc 1866.g. krievu valdības izdotā likumā par „amatniecības brīvību“. Rīgas amatu biedrības skola (dib. 1872.g.) un Jāņa Laksmaņa mākslas amatniecības skola (dib. 1883.g.) deva pirmos mācītos metallapdares amatniekus. Ap gada simteņa maiņu daudzi latvieši bija beiguši Stiglica zīmēšanas skolu Pēterpilī un daži no tiem, kā J. Madernieks, A. Cīrulis, Straume, Sudmalis u.c., darbojās lietiskā mākslā.

1930tajos gados pie daiļamatniecības skolās Liepājā, Rīgā un Daugavpilī tiek atvērtas metallapdares klases. Metallkalšanu un liešanu sāka mācīt arī mākslas akadēmijas tēlniecības nodaļā. No šīm skolām nāca daudzi profesionāli izglītoti metallisti.

Tanī pat laikā Rīgā izveidojās M. Ozola, A. Bormaņa, K. Steinerta, brāļu Ridusu u.c. latviešu metallapstrādāšanas darbnīcas, kas specializējās dzelzs, vara un sudraba kalumu veidošanā. Darbnīcās kala dažādas ēku detaļas, apgaismošanas ķermeņus, traukus, galda piederumus un dažādus dekoratīvi lietiskus priekšmetus.

Trimdā vairums metallistu pievērtās rotu kalšanai, un dekoratīvai kalšanas nozarei uzticīgi palika vienīgi Bercs, Steinerts un J. Riduss, no kuņiem vissražīgākais bija J. Riduss, trimdas laikā izkaļot ap 800 dekoratīvu šķīvju. Pēc šo meistara aiziešanas šai metalla apdares nozarē darbojas tikai daži Ridusa un Steinerta mācekļi. Brīvajā pasaulē šai lietiskās mākslas nozarei trūkst sekotāju.



A. EIMANIS

M E T A L W O R K

The art of using metal was developed by Latvians in ancient times when iron was extracted from ores found in the local swamps. There are no historical records about techniques used to accomplish this task. Yet we know that Latvians were skilled in the art of making weaponry and tools, as well as ornamental objects for the home. Wall candleholders and candle-abras were found in archeological excavations in the foothills of Latvia. In the middle ages the ironworkers trade was taken over by German trade unions 'Zunftēn' and Latvians were not allowed to practice this trade. They could only work in the blacksmith shop.

In the duchy of Courland (Kurzeme) many Latvians were employed in the ironworks and metal workshops where cannons, tools and fine weaponry was produced. Some of the workshops received orders from German landlords for ironwork decorations for their home or Churches.

In 1866 the Russian Government declared the freedom of trades and in 1872 a trade school in Riga was founded. The first metalwork tradesman graduated from Laksmanis Trade and Art School in 1883. Around 1900 there were numerous Latvian graduates from Stiglic School of Design in Petersburg, Russia, who have specialized in the applied arts. Among them were T. Madernieks, A. Cirulis, Straume, Sudmalis and others. In the thirties the School of Trades and Applied Arts in Riga, Liepaja and Daugavpils added classes in metalwork trade.

The Academy of Arts in Latvia included in its curriculum metal sculpturing and casting techniques. From these schools graduated many well educated metalwork artists. As a result metal workshops were opened in Riga by M. Ozols, A. Bormanis, K. Steinerts and Brothers Riduss as well as others specializing in ironwork, copper and silver smithing. Many house ornaments, lighting fixtures, pottery and table silver were designed and made by these masters who had developed their distinct styles.

In exile the Latvian metal tradesmen started to practice mostly on jewelry. Only Bercs, Steinerts and Riduss continued their metalwork trade. J. Riduss distinguished himself in the art of creating about 800 different decorated plates.

After the passing of the old masters there are only a few Riduss and Steinerts pupils left capable and willing to continue this art form and trade.



DABĪGU AKMEŅU CĪLŅI - M. GRĪNA



SĒŅOTĀJA - SKULPTŪRA S. ZĀRDS

LIETISKĀS MĀKSLAS IZSTĀDES DALĪBNIEKI:

- | | |
|---|-------------------------------|
| 1. ĀBOLIŅA, Milija
5806 W. Clinton Avenue, Cleveland, Ohio 44102 | <i>keramika</i> |
| 2. ALKSNIS, Rita
150 Pebble Beach Drive, Crescent City, Calif. 95531 | <i>keramika</i> |
| 3. ALUNĀNS, Aleksandrs
R.R.3 Box 296-c, Three Rivers, Mich. 49093 | <i>rotas</i> |
| 4. ARNS, Pēteris
P.O. Box 179 Blairstown, New Jersey 07825 | <i>tekstildarbi</i> |
| 5. BĀLĒNS, Lidijs
32-35 154th Street, Flushing, New York 11354 | <i>audumi</i> |
| 6. BALODIS, Edvards
13205 Dana Avenue, Cleveland, Ohio 44111 | <i>koka darbi</i> |
| 7. BERKIS, Aina
16642 SE Harold Avenue, Milwaukie, Oregon | <i>rotas</i> |
| 8. BITE, Laima
29 W. 105 Geneva Road, West Chicago, Ill. 60185 | <i>audumi</i> |
| 9. BĻODNIEKS, Juris
19 N. Mountain Avenue, Montclair, New Jersey 07042 | <i>dabīgu akmeņu cīļi</i> |
| 10. BRASLIS, Hugo
1122 E. Maryland Avenue, Phoenix, Arizona 85014 | <i>rotas</i> |
| 11. BREŅKE, Helena
1042 S. Elmora Avenue, Elizabeth, New Jersey 07202 | <i>adījumi</i> |
| 12. BUKULDS, Ernests un Anete
P.O. Box 1013 Port Orange, Florida 32019 | <i>keramika</i> |
| 13. BUNDŽA, Jānis
415 Plainfield Avenue, Piscataway, New Jersey 08854 | <i>koka darbi</i> |
| 14. COX, Valda
240 Parkway Drive, Pittsburg, Pa. 15228 | <i>porcelāns</i> |
| 15. DĀBOLIŅA-TOMASS, Lilijs
347 McNeil Place, Mineola, New York 11401 | <i>keramika, tekstildarbi</i> |
| 16. DZEGUZE, Emma
115 Westrose Avenue, Toronto, Ont., Canada M8X 2A5 | <i>keramika</i> |
| 17. DZĒRVĪTIS, Aleksandra
195 Woburn Avenue, Toronto, Ont., Canada M5M 1K8 | <i>audumi, tekstildarbi</i> |

18. EIMANIS, Alfons *metalla kalumi*
34 Yorktown Drive, Webster, New York 14580
19. FREIMANIS, Roberts *audumi*
507 N.W. 72nd Street, Seattle, Wash. 98117
20. FREIJA, Vema *adijumi*
42-15 212th Street, Bayside, New York 11361
21. GRAUDIŅA, Anna *keramika*
1193 Northrup Road, Penfield, New York 14526
22. GREDZENS, Visvaldis *koka darbi*
13108 Greenwood Road, Minnetonka, Minn. 55343
23. GRĪNA, Māra *dabīgu akmeņu cīļi*
3270 Parmalee Drive, Seven Hills, Ohio 44131
24. GRĪNS, Osvalds *rotas*
419 Birch Street, Westfield, Indiana 46074
25. GUGANS, Aleksandrs *rotas*
25 Moccasin Trail, Don Mills, Ont., Canada M3C 1Y5
26. JANSONS, Velga un Pēteris *akmens māla darbi, keramika*
44 Ellis Park Road, Toronto 3, Ont., Canada
27. KESNERS, Emma *audumi, tekstildarbi*
4644 N. 67th Street, Milwaukee, Wisc. 53218
28. KĻAVIŅŠ, Juris *rotas*
71 Leghorn Avenue, Bridgewater, New Jersey 08807
29. KLUCIS, Lilija *audumi, keramika*
127 Charlemont Street, Newton Highlands, Mass. 02161
30. KORMS, Arnolds *rotas*
964 1/2 Bloor Street, W. Toronto, Ont., Canada M6H 1L6
31. KUBULIŅŠ, Rita *māla figūras*
912 Darlington Avenue, East Lansing, Mich. 48823
32. KUTCERS, Olgerts *rotas*
14 Orchard Street, Jamaica Plain, Mass. 02130
33. KUSIŅŠ, Aija *audumi*
12 Pond Street, Jamaica Plain, Mass. 02130
34. KĀRKLIŅA, Ieva *māla figūras*
1635 New York Avenue, Brooklyn, N.Y. 11210
35. ĶAUĶE, Elza *tekstildarbi*
209 West F Street, Lincoln, Nebraska 68522

36. KIBĒNS, Nansija *keramika*
471 Maymont Street, Balwin, Mo. 63011
37. LAPIŅŠ, Herberts *koka intersija*
Breslau, Ont. Canada N0B 1M0
38. LAUVA, Maiga *keramika*
193 William Street, Hempstead, New York 11550
39. LENBERGS, Miķelis *koka darbi*
1355 Pond Street, Franklin, Mass. 02038
40. LIEPIŅŠ, Kaira un Rūdolfs *audumi, rotas*
14 Orchard Street, Jamaica Plain, Mass. 02130
41. MALVESS, Velta *ādas darbi*
265 Main Street, Bridgewater, Mass. 02324
42. MEDNIS, Edmunds *ādas darbi*
Rt. 1 Box 146AA, Warrens, Wi. 54666
43. MEŽULIS, Otilija *audumi, tekstildarbi*
81 Methuen Avenue, Toronto, Ont., Canada M6S 1Z7
44. OSVALDS, Viesturs *krāsotie stikli*
11 N. Church Street, Mohnton, Pa. 19540
45. PENIĶE, Gundega *keramika*
1214 E. Belmont Avenue, S. Bend, Indiana 46615
46. PURIŅA, Rūta *keramika*
941 Benjamin N.E., Grand Rapids, Mich. 49503
47. PURIŅA-JANSONE, Ema *tekstildarbi, tempera*
6836 Aetna Ct., Wauwatosa, Wi. 53213
48. PŪLIŅA, Aina *audumi*
3831 N. Oakley Avenue, Chicago, Ill. 60618
49. REINEKS, Vita *keramika*
6518 Belmeadow Drive, Middleburg Hts., Ohio 44130
50. RENBUŠS, Marta *tekstildarbi*
145 Ross Street, Seften 2161, Australija
51. RIĶIS, Lucija *audumi*
25432 Marina Circle, Mission Viejo, Calif. 92675
52. RINKUSS, Vemers *koka darbi*
1321 Summit Avenue, Kalamazoo, Mich. 49007
53. SILIŅŠ, Ausma *tekstildarbi*
Newell Hill Road, Lafayette, New York 13084

- | | |
|--|------------------------------|
| 54. SKRODERIS, Julijs
10449 Chicagami Trail, Brutus, Mich. 49716 | <i>koka darbi</i> |
| 55. SKULTE, Antonija
112 Stewart Avenue, Garden City, New York 11530 | <i>tekstildarbi</i> |
| 56. STAŠKO, Kārlis
234 Adelaide Avenue, W. Oshawa Ont., Canada L1J 2R2 | <i>kokles</i> |
| 57. STRAUSA, Mirdza
1042 S. Elmora Avenue, Elizabeth, N.J. 07202 | <i>audumi, tekstildarbi</i> |
| 58. ŠAMPIŅA, Anna
6206 N. Meade Avenue, Chicago, Ill. 60646 | <i>tekstildarbi</i> |
| 59. ŠMITS, Anna
1364 Eustis Street, St. Paul, Minn. 55108 | <i>audumi</i> |
| 60. ŠTURMS, Kārlis un Aina
565 Melville Street, Rochester, New York 14609 | <i>intarsija, audumi</i> |
| 61. TELLE, Augusts
1129 Bellwood Avenue, Bellwood, Ill. 60104 | <i>rotas</i> |
| 62. TRAMDACHS, Artūrs
6011 Colfax Avenue, Lincoln, Nebraska 68507 | <i>koka darbi</i> |
| 63. TREIMANIS, Lilija
8 Nipissing Drive, Islington, Ont., Canada M9B 4V5 | <i>audumi</i> |
| 64. TREIJS, Normunds
54 Browns Road, Huntington, New York 11743 | <i>rotas</i> |
| 65. VĀLODZE, Lūcija
742 Morris Street, Albany, New York 12208 | <i>baltie darbi</i> |
| 66. VILMANIS, Fricis
125 Howland Avenue, Toronto, Ont., Canada M5R 3B4 | <i>intarsija</i> |
| 67. VILSONS, Velta
R.R. 1, Niagara, Ont., Canada L0S 1J0 | <i>audumi</i> |
| 68. ZĀRDS, Skaidrīte
85-27, 168th Street, Jamaica, New York 11432 | <i>skulptūras</i> |
| 69. ZERVIŅA, Austra
175 Corbett Ct., Apt. 701, Pittsburgh, Pa. 15237 | <i>tekstildarbi, adījumi</i> |
| 70. ZIEDIŅŠ, Alberts
33 Fisher Street, Natick, Mass. 01760 | <i>ādas darbi</i> |

TIESĪBAS ATDARINĀT ORĢINĀLDARBUS PIEDER AUTORIEM.

1.50 Lg

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA



0304076036